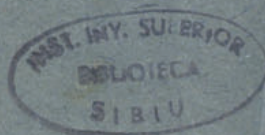


ANUL III Nr. 1

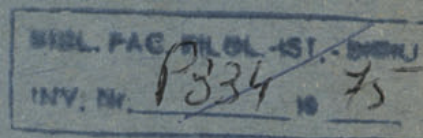
15 OCTOMBRIE 1922



35, 8, 9, 11, 12.

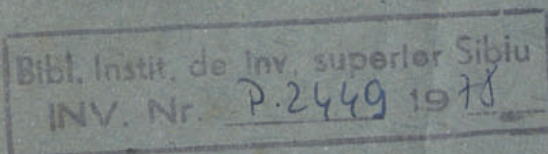
ȚARA NOASTRĂ

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA



În acest număr:

Continuăm . . . — Din larg, poezie de Octavian Goga. — Incoronarea la Alba Iulia de „Țara Noastră“. — Criza partidului național din Ardeal de Octavian Goga. — Martir, poezie (traducere din Andrei Ady). — Sub pământ, novelă de Ion Gorun. — Ce este Alba Iulia? de Eugen Goga. — Mor legendele de Ion Balint. — Părintele Lucaciu de A. H. — „Regățean“ de N. Ardeleanu. — Cațavencu la Cluj de Alex. A. Hodoș. — Alegerea noului președinte la Asociațiune. — Politica internă. — Săptămâna externă. — Cronică rimată. — Însemnări: Pro domo; — Impietate. — Suntem numai șapte. — Ardealul și încoronarea. — Patronii colonelului Verzea. — Unul din cei mulți. — Voluntarii ardeleni. — S’au păcălit. — Banca Agrară. — O judecată cam târzie, etc. etc. —



Mnu 2000 CLUJ
REDACTIA ȘI ADMINISTAȚIA: PIATA CUZA VODĂ No. 16

Un număr 5 lei.

Ce este Alba-Iulia? . . .

— Ce a fost adunarea națională. — Rolul politicianilor. — Cuvântul mulțimii. — Concepția suveranității ardelenene. — Salvarea celorlalte „hotărâri“ — Alba-Iulia nu înseamnă decât Unire. — Incoronarea.

Presa grăbită dela București, ale cărei slove grase ascund de multe ori o slabă orientare politică, răsună de vr'o trei ani încoace de numele istoricei noastre cetăți. Firește, nu e vorba de vechea așezare romană spălată de apele line ale Mureșului. Nici nu e vorba de orgolioasa capitală maghiară îmbrăncită o clipă sub potcoava calului lui Mihai Vodă Viteazul. Intrepidul d. Rosenthal dela *Adevărul* are alte treburi mai bune de făcut, decât să se împiedice în scutul lui Traian, ori în barba fiorosului valah dela una-mie-șase-sute. Presa grăbită dela București e preocupată în mod constant de „hotărârile“ dela Alba-Iulia, cari sunt mult mai recente și mult mai ușor de exploatat.

Am urmărit și eu, ca atâți alți cetitori năpăstuiți, variațiunile acestei prese pe tema Alba-Iuliei și am așteptat înzadar ca din câmpul ei să răsară odată floarea curată a adevărului. Toată povestea fără de sfârșit a „hotărârilor“ nu s'a rezumat în mintea mea decât ca o plictisitoare arguție pusă azi în slujba unor meschine interese de partid și mâine în slujba unor subversive tendințe de dezagregare.

Oamenii aceștia car vând hârtie tipărită n'au nici tragerea de inimă pentru a limpezi un mare act al neamului și n'au nici perspectiva istorică în lumina căreia să-l vadă. Pentru ei, Alba-Iulia anului 1918 e când dreptul partidului național de a-și prelungi agonia în niște împrejurări schimbate, când îndreptățirea minorităților etnice de a se bizui pe un cuvânt solemn al „neamului“, când posibilitatea grozavă a ruperii „pactului“ săvârșit în acele zile de glorie. Altceva nimic.

Eu am fost la Alba-Iulia. Am fost prin tainica moștenire a sângelui meu, totdeauna, și am fost la vestita adunare în carne și oase. Simt și știu ce s'a petrecut acolo. Să mi-se îngăduie, deci, ca din prilejul încoronării Regelui, să stabilesc în câteva rânduri ce este acum pentru noi nemuritoarea cetate. Voi fi cât se poate de scurt, ținând seamă de locul pe care mi-l oferă această revistă și voi fi cât se poate de crud, pentru a fi veridic.

* * *

La Alba-Iulia s'au întâlnit două feliori de oameni, venind din două lumi deosebite. Dintr'o parte au venit bărbații politici ai „Tranzilvaniei“ și „părților ungurene“, cum zic ei. Din altă parte a venit poporul, cu preoții și cu crucea în frunte, ca în bunele vremuri vechi de revoluție.

Oamenii politici s'au prezentat rebegiți la sărbătoare. N'am să uit niciodată impresia deplorabilă pe care mi-au făcut-o. Păreau anemioși, jerpeliți și în ochi cu o teribilă expresie de groază. Bieții de ei, abia se strecuraseră prin asprul frecuș al istoriei. Unii au reușit să scape, condamându-se la un mutism absolut, ca d. Iuliu Maniu,

alții s'au furișat făcând pe voinicoșii printre voluntarii armatei austro-ungare, ca d. Alexandru Vaida și mulți erau cari se târâseră printre valurile vremii cu bășicile de salvare ale unor umilitoare declarații de loialitate către „tron și patrie“, ca d. Teodor Mihali. Cum mișunau enervați prin coridoarele întunecoase ale otelului Hungaria, astăzi Dacia, din Alba-Iulia, frecându-și mâinile că au găsit un nou argument în nevinovata batracomiomahie cu socialiștii, cari formulau oarecari pretenții prin glasul d-lui Fluieraș, păreau mai mult niște minusculi conspiratori, anacronici în colcăitul patimilor revoluționare. Și toți vorbeau cu sfîntenie de Wilson, tatăl săracilor, patronul minorităților, Mesia al nostru, cum a strigat în adunare d. Cicio-Pop într'un elan de lirism propriu d-sale. Cele patrusprezece puncte ale fostului președinte al Americii, despre cari de atunci nu am mai auzit vorbindu-se, erau numărate pe degete de către fruntașii noștri. Nici unul nu le scăpa. Sentimentul că fac parte dintr'un popor care, cu o jumătate eroică, reprezentând și cealaltă jumătate martiră, a contribuit și el la schimbarea hărții mondiale, le scăpa însă tuturor. Acest sentiment le lipsea. Ei erau tot minoritate chinuită de frica necunoscutului, tot robi cari auzeau clopotul învierii dar stăteau la îndoială, nu cumva e clopoțelul caprei din vecini. Nimic din fiorul măreț al clipei nu-i străbătuse. Erau calculatori mici, târguelnici și speriați de norocul care a căzut peste ei. E o minune, ziceau cu toții. Cum s'a putut întâmpla așa ceva? Numai Dumnezeu, bunul, s'a îndurat de noi. Acesta era refrenul cuvântărilor ce se rosteau.

* * *

Eu care veneam din Iași, dela fasole și suferinți îndelungate, e adevărat, dintr'un turn de mizerii și înfrigate așteptări, m'am uitat la acești frați ai mei cu o profundă milă. Toate umilirile înfrângerilor suferite alături de soldații Țării românești nu reușiseră să cîntească în mine mândria luptătorului cu viziera deschisă. M'am uitat la ei și în amintire îmi răsuna goarna dorobanților și tropotul de cai al roșiorilor uniți în suprema sforțare a oștirii românești, pornită pentru cucerirea hotarelor firești ale neamului. Și așa fi plecat poate rușinat dela Alba-Iulia, dacă nu ar fi fost spectacolul gigantic în splendoarea lui, pe care îl oferea mulțimea.

Năvăliseră țărani noștri din munți și din câmpii, ca un val spumegat de furtuna lumii. Pletoși, greoi în mișcările lor dârze, brazi smulși din codrii vechiului pământ strămoșesc, se bălăbăneau de colo până colo, neîncăpuți de strâmtele ziduri ale Alba-Iuliei și neastâmpărați în frenetica lor goană spre libertate. Unii erau din județele marginase cu vechiul-regat, munteni inteligenți și gospodari, alții în portul lor curat, alții veneau dela nord din Ugocia, niște vlășgani geroși, cu sarcile păroase aruncate pe spetele late, încruntați ca urșii. Unii erau de pe Târnava, cu larga poezie câmpenească a dealurilor noastre în ochi, frumoși și înceți, alții erau de pe la Sătmar, stigmatizați de grelele sarcini ale vieții, plini de suferinți. Erau și ungureni de prin părțile Aradului și erau mai ales mulți moți coborâți de printre sghi-

aburile munților apuseni, ațoși, cu sulite de oțel în priviri, gravi, ca trecutul lor mohorât și gata să facă moarte de om pentru dreptatea lor. O mare nesfârșită de fețe crispate. Leghioane de pumni încleștați. Acești țărani cred eu că îmbiau unui om trecut cu sufletul prin vremuri apuse o pildă unică în istoria universală. Și e într'adevăr necunoscut faptul ca o sută de mii de țărani să manifeste în acest chip pentru o idee abstractă, cum e ideea națională.

Ei nu se târguiau și nu argumentau. Incadrați de dascălii lor săraci, iluminați de credinți și de preoții lor solemni în haina lor sombră, ei nu făceau altceva decât să strige neconținut, răgușiți, apucați de delirul entuziasmului, într'o continuă clamoare: — Trăiască România Mare!

Aceasta era dorința lor și numai pentru aceasta au venit la Alba-lulia. Au venit să strige „Trăiască România Mare“ scurt și îndesat, dar tare ca să audă lumea întregă, apoi s'au dus pe la vetrele lor, împăcați în conștiință. Ei nu știau nimic despre ce se fierbea în odaia d-lui Iuliu Maniu, la otel Hungaria, nici nu-i interesau discursurile de logografi, ca al d-lui Vasile Goldiș, ținut în adunare, unde unul a știut să citeze o strofă din versurile „marelui poet Rădulescu-Niger“ și un altul alte strofe slabe ale lui Andrei Mureșeanu, dar unde toți oratorii s'au ferit ca de foc să pomenească numele regelui României. A trebuit intervenția unui „regățean“ — cum s'ar zice astăzi — venit cu mine, ca publicul din sală să salute cu căldură pe monarhul sub a cărui oblăduire s'a pornit războiul liberator și a trebuit să protesteze energic prietenul Petre Groza, fostul ministru, pentru că logomahia aceasta restăvilită să ia sfârșit și „domnii“ să-și aducă aminte de poporul revărsat în lavă aprinsă, afară...

* * *

Aceste fiind cele două elemente fundamentale ale adunării dela Alba-lulia, deoparte puținii și neorientații oameni politici ai căror orizont nu a trecut niciodată de cafeneaua „Jägerhorn“ din Budapesta sau în cel mai bun caz de cafeneaua „Arkaden“ din Viena, unde își găseau sursele de informație în coloanele ziarelor „Budapesti Hirlap“ și „Neue Freie Presse“, de altă parte mulțimea țărănilor noștri, cu bunul ei simț elementar, întreb pe oricine care dintre aceste două elemente poate trage în cumpănă? Imi închipui că nu este om în stare să-și dea seama de rolul precumpănit al maselor în crearea marilor evenimente, care să nu vadă unde cade greutatea.

E adevărat că soarta, împărțitoare oarbă de bucurii și năcazuri, a voit ca una din cele mai mărețe zile ale istoriei războiului nostru să fie cununată cu nepriceperea unor oameni prea puțin pregătiți pentru rolul ce li-s'a hărăzit. Dar cununia aceasta s'ar putea asemana cu-o mesalianță încheiată între d. Iuliu Maniu, de pildă, și o zdravănă buciumană din munții Abrudului. Fiți siguri că temperamentul moaței nu s'ar lăsa guvernat de vorbele firavului avocat dela Blaj. Ea ar fi stăpână în casă. Așa și în cazul acesta. Sentimentul mulțimii dela Alba-lulia e hotărîtor. Toate celelalte, ierte-mi-se vorba, sunt fleacuri, cari

pot să angajeze partidul național, dar cari nu au nimic de a face cu voința poporului românesc.

* * *

D. Iuliu Maniu, într'o cuvântare asupra caracterului constituțional al Camerilor trecute, susținea, printre altele, că „națiunea română din Tranzilvania și Ungaria“ în adunarea națională dela Alba-Iulia s'ar fi proclamat mai întâi independentă și numai după aceea, în plină suveranitate, s'a unit cu vechiul regat.

Am răs atunci cu poftă și râd și acum când mă gândesc la suverana înfățișare a d-lui Iuliu Maniu în adunarea dela Alba-Iulia. Cu un creion în mână, drept schiptru domnesc, d-sa pleda cauza națională, ca în fața judecătoriei: — pe deoparte, pe de cealaltă, drept aceea, în conzecință. Vechile d-sale clișee, atât de cunoscute mie.

Nu. Pompoasa frază a șefului partidului național e lipsită de orice înțeles.

În primul rând, nu există și nu a existat niciodată o „națiune română în Tranzilvania și Ungaria“, așa cum își închipuise d-sa. Ideia de națiune ori o accepți în sensul ei juridic și atunci noi ardelenii nu eram o națiune pe vremea Alba-Iuliei, fiindcă nu aveam organizația de stat necesară, ori o accepți în sensul ei etnologic și atunci națiunea română este și a fost totdeauna numai una singură, fără alte precizuni regionale, între Nistru și Tisa.

În al doilea rând, independența și suveranitatea sunt iarăși noțiuni bine definite în practica vieții internaționale. Independent și suveran, așa cum eram noi ardelenii pe timpul Alba-Iuliei, în definitiv, e orice popor, chiar și Hotentoții roboți puterilor colonizatoare. Eram și pe vremea Austro-Ungariei, de oarecî gura ne-a fost independentă și suverană totdeauna, dacă nu ne făceam socoteală cu temnițele Seghedinului. Independența și suveranitatea devin însă factori reali, cari contează numai atunci când sunt sprijinite pe forța și pe organismul trebuincios națiunii lor. Întreb pe d. Iuliu Maniu unde îi era armata și aparatul administrativ pe temeiul cărora să-și fi putut exercita în acea vreme independența și suveranitatea d-sale? O armată și o organizație de stat pătrundeau, ce-i drept, grăbite prin văile Carpaților, dar acelea erau ale Regelui român și nu erau ale „prezidiului“ partidului național.

Știu că adevărurile aceste, au darul să tulbure mult pe Meternicii campeștri din tabăra regionalistă, cari își închipuie că formula false a d-lui Maniu ar satisface prescripțiile autodeterminării atât de scumpă, își închipuie ei, în streinătate. Par'că apusenii nu-și dau seama că unirea a fost făcută și e susținută prin voința nestrămutată a tuturor românilor cuprinsă mai ales în strălucirea curată a baionetei soldaților noștri și prin tratatele internaționale pecetluite cu onoarea Aliatilor. Și mai știu că aceste adevăruri nu gădilă de loc ridicolul orgoliu provincial, al unor oameni ridicați de curând la rangul de cetățeni adevărați. Chipurile, noi am fi făcut totul și dacă nu s'ar fi întâmplat să se fi găsit în viața d. Iuliu Maniu atunci praf și pulbere s'ar fi

ales de România-Mare. Știu, dar totuși le spun, fiindcă numai desvălind nenorocita concepție despre „independența și suveranitatea națiunii române din Tranzilvania și Ungaria“ răsărită la Alba-Iulia în capul conducătorilor partidului național, în parte pentru a satisface pe Messia Wilson, care credeau ei că singur hotărăște soarta lumii, și în parte pentru a-și acoperi o rezervă mentală față de minoritățile din Ardeal; numai desvelind în întregime această concepție voi putea să readuc la adevărata lor valoare așa numitele „hotărâri“ dela Alba-Iulia. Ea a fost capul tuturor relelor politice din Ardeal și din ea au purces și „hotărârile“.

* * *

Se știe că în adunarea istorică nu s'a luat numai o singură hotărâre, cum era logic și firesc, ci s'au luat mai multe. Am arătat cum aceste „hotărâri“ au fost redactate dosnic, în obscura cameră de otel a d-lui Maniu, fără consultarea prealabilă a unei corporații mai largi, care să le discute, și au fost comunicate poporului care nici nu-și închipuia, în generosul elan de care era cuprins, că „domnii“ lui se mai pot gândi în astfel de momente și la astfel de lucruri. Ele sunt lovite, deci, dela început, chiar și din aceste motive, de lipsa unei forme legale, care să poată constitui un izvor de drept.

E adevărat că Regele le-a iscălit, când i-au fost prezentate „pe tipsie“, cum ar zice d. Alexandru Vaida, cu eleganța care-l caracteriză. Iscălitura Regelui, contrasemnata de ministrul președinte al României, putea ea să lipsească însă de pe un act, oricât de neghiob formulat, a cărui însemnătate rezida numai în faptul că proclama uniunea? Și, în acest înțeles, e posibil din punct de vedere de drept, ca un caz de forță majoră să stea la baza alcătuirii unui stat? Ar fi o absurditate. Regele a iscălit, da, „hotărârile“ dela Alba-Iulia, al căror punct prim, fiind în consensul națiunii întregi, nu mai poate cădea sub nici o discuție. Cât pentru rest, poporul român va vedea, va chibzui și va hotări, cum va crede și când va crede de cuviință. D. Iuliu Maniu poate să protesteze mereu, e treaba dsale, fiind singur obligat în materie. În acțiunea sa nu-l poate sprijini însă decât cel mult partidul său, ajutat din flanc de către d. Rudolf Brandsch, un veșnic clamant al scumpelor sale „Karlsburger Beschlisse“ și de către baronul Losika, un alt tovarăș al agitațiilor partidului național.

* * *

De altfel cele mai multe din aceste faimoase „hotărâri“ s'au și împlinit.

Problema agrară și a sufragiului universal, rezolvită în principiu încă de Camerile dela Iași, merge spre o punere în practică. Exproprierea în Ardeal, grație legi votate sub guvernul generalului Averescu, a început. Sufragiul universal, dacă nu-și întinde și dincoaci de Carpați bine făcările proporționalității, de viață e tot autorul „hotărârilor“ dela Alba-Iulia, care, prin al său mare Sfat național a adoptat o lege reacționară în comparație cu legea „ciocoilor“ din vechiul regat.

A doua „hotărâre“ importantă dela Alba-Iulia privitoare de „autonomia provizorie“ s'a rezolvit, încalte, de abinele. Noi, o seamă de ardeleni, grupați în partidul poporului, ne-am luat sarcina de a o tranșa cu o simplă trăsătură de condei. Am desființat consiliul dirigent de pie memorie în aprobarea unanimă și sgomotoasă a întreg poporului din Ardeal. Alegerile le-am făcut pe această chestiune și numai fiindcă reprezentam principiul de unificare am fost aleși în număr așa de mare, deoarece organizația noastră de partid, alcătuită în pripă, nu avea o forță prea mare. Consiliul dirigent, ca organ de guvernământ autonom, l'am desființat și însuși partidul național avea aerul că se bucură de această măsură, lăudându-se că și el a dorit-o. Nu știu dacă într'adevăr s'a bucurat. Nu prea cred. Ceeace știu e că de atunci partidul național nu a mai îndrăznit să ridice chestiunea. Să o ridice, dacă îi dă mâna, fiindcă vom avea ocazia să auzim și opinia pietrilor din Ardeal. . . .

Dintre aceste „hotărâri“ numai punctul privitor la minorități nu și-a găsit încă fericita delegare. Aceasta trebuie să o recunoaștem. Problema minorităților este însă o problemă atât de complicată, încât nu poate fi lămurită așa de repede. Mai întâi trebuie să ne aranjăm treburile noastre și numai după aceea ale minorităților. Dar și minoritățile sunt de vină pentru întârzierea și încetineala cu cari li se pregătește soarta. Prea au fost protestatari și pasivi, ori prea au cerut multe, ca să poată fi ascultate. Problema lor se va rezolvi însă și ea. Trebuie să fie rezolvită, însă nu fiindcă ar vrea „hotărârile“ dela Alba-Iulia, ci fiindcă integralitatea neamului românesc voiește. Reprezentantii minorităților ar trebui să înțeleagă acest lucru și să nu se mai gândească la cadrul strâmt al regionalismului fricos, plin de promisiuni nesincere, din 1918.

* * *

Din toate „hotărârile“, după cum se vede, exceptând primul punct al adunării dela Alba-Iulia, nu rămâne nimic ce ar putea să preocupe serios pe omul de stat al țării românești. Toate sunt coborâte la treapta de simple deziderate, dintre cari unele au fost împlinite, altele se vor împlini. Rămâne numai un gust amar de ideie subversivă, concepția de „pact“ pe care vrea să o împrumute regionalistii uriașei manifestări românești dela 1918, principiul de contract, care, spun advocații dela Blaj, se poate lega și deslega.

Sub acest raport e interesant să se vadă ultima manifestare a partidului național, cu prilejul încoronării. Printre motivele cari împiedecă pe d. Iuliu Maniu să ia parte la serbare e și faptul că nu avem încă o constituție, așa după cum cerea „pactul“ dela Alba-Iulia, care făgăduia o autonomie provizorie până la înfăptuirea unei noi constituții.

Înțelegeți și d. voastră! Regele se încoronează fără a se fi ținut de cuvânt. „Pactul“ este deci rupt. Comitetul de o sută se simte deslegat de orice obligație, poate convoca din nou marea adunare și d. Iuliu Maniu, redevenit suveran, cu creionul în mână drept schiptru,

poate să pledeze revizuirea legămintelor din 1918: — pe deoparte, pe de cealaltă, drept aceea, în consecință, etc. . . .

Ce farsă! Un astfel de tertip nu poate speria nici pe copii. El poate servi de mijloc pentru a înfierbânta imaginația d-lui Mărie, membru în comitetul de o sută, dar nu poate întimida pe cineva, care știe că la marea adunare de la Alba-Iulia, acea o sută de mii, în numele milioanei, strigând din baierile inimii: — Trăiască România Mare! — a strigat definitiv, peste toate veacurile și irevocabil. Strigătul ei a pătruns în ceriuri, la Dumnezeuul neamurilor, unde, după cât știu eu, nu pătrunde glasul comitetului național.

De aceea, dragă cetățene din Mizil, când cetești în gazetele sprintene din București, că la Alba-Iulia nu-i bine, că un nor înfricoșat s'a ivit din partea Ardealului, că s'ar putea întâmpla, Doamne ferește, vr'o nenorocire, fii pe pace și culcă-te liniștit. Nu-și întoarce istoria roata nici odată. Intr'un singur caz s'ar putea întâmpla o astfel de minune. Când s'ar hotărî d. Iuliu Maniu să facă pe „Galibardi“ și Ardealul ar consimți să fie Piemontul unei alte Românie de cât cea de astăzi. Atunci, da, n'am ce zice, m'aș teme și eu. Dar și atunci amicul și ocrotitorul politic al d-lui Iuliu Maniu, d. Rosenthal, nu s'ar putea răbda să nu ne dea de știre și nouă printr'o ediție „specială“, a „Adevărului“ teribila noutate. Ar fi trădare, dar am ști și noi. Și am lua toate măsurile să ne apărăm, d-ta, eu, împreună cu toți bunii, români. . . .

* * *

Incoronarea se face la Alba-Iulia, fără participarea partidului național. Mie îmi pare că logica internă a lucrurilor nu e de loc atinsă prin această neparticipare. Și cred că cetitorii acestor rânduri vor fi de acord cu mine. Aceiaș diferențiere a politicianilor se întâmplă acum ca la adunarea de la Alba-Iulia. Neorientații din 1918 sunt tot atât de departe de sufletul Ardealului ca și atunci. În 1918, cum am văzut, poporul striga pe străzi „Trăiască România Mare“ câtă vreme ei izolați într'o cameră de hotel ca un sinedriu de vameși mărunței, drămuiau unirea, cu autonomia provizorie pe care o cereau cu toate îngrădirile nedelicate pe cari le puneau marelui act care se săvârșia. Astăzi poporul, înțelept ca totdeauna, văzând în Rege simbolul unirii și în încoronare o desăvârșire a operei adunării naționale, va striga cu putere „Trăiască regele!“ cum a strigat 1918, slobod și fără precupețire „Trăiască România Mare!“ Sinedriul, în mod firesc, se va strânge în vr'o cameră de hotel, ori poate în vr'un palat somptuos, căci regimul permiselor consiliului dirigent a trecut cu toate beneficiile peste el, și vor încerca să vămuiască încoronarea.

Toate acestea se întâmplă, nu fiindcă conducătorii partidului național nu ar vrea pe Rege. Ei nu au fost nici împotriva unirii la 1918. Ei au voit unirea cum vreau pe Rege acum. Toate aceste se întâmplă numai fiindcă conducătorii partidului național sunt m'ci negustori ai unor vremuri mari. S'au așezat în calea istoriei, de care nu sunt vrednici, și ciupesc din bogăția ei, darnică, acum întâia oară cu

noi, ciupesc ce pot și cum pot, înfalicând pe nerumegate fărâșurile prinse.

Conducătorii partidului național, cum am arătat, nu au purces din inima neamului acum patru ani și trec și astăzi pe alături de ea, când Regele își pune coroana tuturor Românilor pe cap. Nici n'ar putea să răsără ei, ori cât ar avea aparențele pe partea lor, din larga generozitate a acestei inimi calde, veșnic frământată de un ideal. Adevărul acesta mi-l întărește în minte ecoul îndepărtat al mulțimii dela adunarea națională, care îmi răsună în urechi scriind aceste rânduri, tumultuos și mare, smuls din eternitatea suferințelor noastre și îndreptat, spre eternitatea unirii...

Eugen Goga.